

درس چهارم

- جامعه ایران در دوره قاجار از لحاظ شیوه زندگی اجتماعی به سه دسته تقسیم می‌شد:

- ۱- روستاییان

- ۲- ایلات و عشایر

- ۳- شهرنشینان

- در دوره قاجار، **بازارها** هسته اصلی نظام اقتصادی و اجتماعی شهرها بودند.

- عشایر، همواره به عنوان نیروهای مسلح در مواقع جنگ یکی از منابع تأمین نیروی نظامی حکومت قاجار به شمار می رفتند.

- روحانیون به سبب نظارت بر موقوفات و دریافت وجوهات شرعی از نظر مالی مستقل از حکومت بودند.

- در دوره قاجار سه شیوه تولید وجود داشت:

- ۱- شیوه تولید سهم‌بری دهقانی

- ۲- شیوه تولید خرده کالایی دولتی و خصوصی

- ۳- شیوه تولید شبانکارگی (شبانی) یا ایلپاتی

- شیوه تولید خرده کالایی دولتی و خصوصی ویژه اقتصاد شهری بود.

- شیوه تولید شبانکارگی (شبانی) یا ایلپاتی، مختص ایلات و کوچ نشینان بود.

- در اوایل دوره قاجار، به علت جنگ‌های ناپلئون کالاهای صنعتی اروپایی چندان به ایران وارد نمی‌شد.

- جنگ‌های استقلال آمریکا موجب افزایش تولید و صادرات پنبه از ایران به روسیه شد.

- بازرگانان روسی و ارمنی با انجام کارهای زیر به روند افزایش صادرات پنبه کمک کردند:

- ۱- حمایت‌های مالی

- ۲- نصب دستگاه‌های پنبه‌پاک‌کنی

- ۳- توزیع بذر

- ۴- بالا بردن استانداردهای تولید

- در زمان مظفردالدین‌شاه برای مقابله با قحطی، کشاورزان به کشت سیب‌زمینی تشویق می‌شدند.

- عوامل مؤثر بر رونق صادرات فرش به عنوان کالای جایگزین در دوره قاجار:

- ۱- رکود صنعت صادرات ابریشم

- ۲- کمبود طلا و نقره برای تأمین مالی واردات کالا از اروپا و سایر کشورها

• دلایل رشد تولید و صادرات فرش در دوران قاجار:

۱- ارزانی نیروی کار

۲- طرح و نقش‌های زیبا و متنوع

۳- هنرمندی و ظرافت بافندگان ایرانی

۴- تقاضای بازار جهانی

۵- سرمایه‌گذاری خارجی در تولید و تجارت

• نخستین مدرسه‌های جدید را مسیونرهای اروپایی در ایران تأسیس کردند.

• دارالفنون در واقع نخستین مدرسه عالی بود.

• هدف میرزا حسن رشديه از برپایی مراکز آموزشی جدید، فراهم آوردن شرایط برای سوادآموزی به فرزندان تمام قشرهای مختلف جامعه بود.

• بی‌بی خانم استرآبادی، مدرسه دوشیزگان را به منظور تحصیل دختران در تهران تأسیس کرد.

• مؤسس حوزه فلسفی تهران ← ملا عبدالله زَنُوری

• نویسنده کتاب اسرارالحکم ← حاج ملا هادی سیزواری

• دلایل تحول نقاشی در عصر قاجار:

۱- وحدت سیاسی و استقرار امنیت

۲- حمایت پادشاهان و دربار

۳- ارتباط با غرب

• بناهای کارت‌پستالی: بناهایی که بسیاری از معماران به سفارش دربار و ثروتمندان با استفاده از برخی از عناصر معماری فرنگی و تلفیق آن با معماری ایرانی، می‌ساختند که در آنها عناصر و ویژگی‌های معماری ایرانی و اروپایی ترکیب شده بود.

• کاخ شمس‌العماره نمونه‌ای از بناهای کارت‌پستالی (معماری تلفیقی) و خانه بروجردی‌ها در کاشان نمونه‌ای از معماری سنتی است.